

Zorica Predojević, mag. ing. logist.

zoza987@hotmail.com

Doc.dr. sc. **Ines Kolanović**

Pomorski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Studentska 2, 51000 Rijeka

Osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju u Republici Hrvatskoj

Sažetak

Reforma sustava visokog obrazovanja potaknuta je potrebom stvaranja jedinstvenog europskog prostora visokog obrazovanja s ciljem razvoja nove dimenzije europskoga društva i Europe znanja. Kao dio reforme, poduzete su mjere i uvedeni mehanizmi za osiguravanje i unapređenje kvalitete visokog obrazovanja. Temelj za uspostavu i provođenje osiguravanja kvalitete u Republici Hrvatskoj je Bolonjska deklaracija, a temeljni dokument u tom kontekstu Standardi i smjernice za osiguravanje kvalitete u Europskom prostoru visokog obrazovanja.

Svrha je ovog rada ukazati na važnost Bolonjskog procesa u funkciji osiguravanja kvalitete visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj, kao temeljne misije u izgradnji društva znanja i gospodarstva u cjelini. U skladu s navedenim, cilj ovog rada je prikazati napredak u provedbi Bolonjskog procesa kroz promicanje mobilnosti studenata i nastavnika, uspostavu sustava praćenja kvalitete te promicanje europske suradnje.

Ključne riječi: osiguravanje kvalitete, visoko obrazovanje, Bolonjski proces

1. Uvod

Iako je kvaliteta oduvijek bila dio akademske tradicije, razne promjene i konkurencija u svim djelatnostima pa i u visokom obrazovanju, nametnule su nužnost uspostavljanja institucionalnih mehanizama s ciljem kontinuiranog osiguravanja i podizanja kvalitete visokog obrazovanja.

Kvaliteta u visokom obrazovanju obuhvaća niz definicija od kojih su najprihvaćenije “fitness for purpose” i “value for money”[8]. Brigom o kvaliteti teži se k stalnom unapređenju svih procesa u visokom obrazovanju što kontinuirano potiče razvoj društva i gospodarstva svake zemlje.

Osiguravanje kvalitete je ključni čimbenik reforme visokog obrazovanja i predstavlja nužnu pretpostavku za stvaranje Europskog prostora visokog obrazovanja.

Osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju nema samo jednu svrhu, niti se temelji na jednoj metodologiji ili jednoznačnoj definiciji, već ima različito značenje u različitim kontekstima [1, p.8.]. Kvaliteta mora biti sastavni dio misije, a osiguravanje kvalitete strateški zadatak svake visokoobrazovne institucije.

Proces osiguravanja i unapređenja kvalitete nastavnog procesa, studijskih programa, kao i svih ostalih procesa koji se provode na visokim učilištima, postaje sve značajniji i u prostoru visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj. Inzistiranje na kvaliteti nastavnog procesa, utvrđivanju mehanizama osiguravanja kvalitete i mjerilima za mjerenje kvalitete, neizostavni su elementi vrednovanja institucija visokog obrazovanja.

Prvi korak u reformi visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj učinjen je usklađivanjem preddiplomskih, diplomskih i stručnih studija s bolonjskim načelima. Provedbom Bolonjskog procesa na visokim učilištima u Republici Hrvatskoj razvila se potreba za evaluacijom akreditiranih studijskih programa i visokih učilišta. Glavni cilj Bolonjskoga procesa bio je stvaranje usporedivog, kompatibilnog i koherentnog sustava visokoga obrazovanja unutar Europskoga prostora visokog obrazovanja.

Hrvatska slijedi europske trendove u provedbi Bolonjskog procesa. Međutim, potreban je daljnji intenzivan rad na implementaciji ciljeva Bolonjskog procesa kako bi oni imali dugoročno pozitivan učinak na razvoj visokog obrazovanja te na razvoj društva i gospodarstva.

2. Analiza postojećeg stanje visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj

Primarna odgovornost za kvalitetu visokog obrazovanja i znanosti leži na visokim učilištima i znanstvenim organizacijama. Odgovornost za procese osiguravanja kvalitete u RH vezana je uz Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje, Nacionalno vijeće za znanost, Rektorski zbor, Studentski zbor i Vijeće veleučilišta i visokih škola te Agenciju za znanost i visoko obrazovanje. Briga o kvaliteti i odgovornost za postojeću razinu kvalitete i njezino stalno unapređenje trajna je obveza svih dionika u sustavu visokog obrazovanja i znanosti. Primarna je odgovornost, međutim, na visokim učilištima i znanstvenim organizacijama [8].

Republika Hrvatska prihvatila je niz dokumenata te donijela zakone i pravilnike u svrhu uspostave jedinstvenog Europskog prostora visokog obrazovanja koji će osigurati strukturne promjene te jamčiti sustav obrazovanja kakav je Europi potreban.

2.1. Zakonodavni okvir u području visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj

Zakonodavni okvir razvoja sustava znanosti i visokog obrazovanja od 2003. godine temelji se na Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 123/03, 105/04, 174/04, 2/07-Odluka USRH, 46/07, 45/09 i 63/11), Zakonu o Hrvatskoj zakladi za znanost (Narodne novine, broj 117/01, 45/09 i 92/10) i Zakonu o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 45/09)

te provedbenim propisima koji iz njih proizlaze [15, p.2.].

Istodobno, u području osiguravanja kvalitete Republika Hrvatska nalazi se na vodećemu mjestu u regiji po kvaliteti nacionalnih propisa. Europski standardi i smjernice za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju iz 2005. godine u Hrvatsku su uvedeni 2009. godine donošenjem Zakona o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 45/2009). U 2009. godini donesen je Pravilnik o sadržaju dopusnice te uvjetima za izdavanje dopusnice za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja, izvođenje studijskog programa te reakreditacije visokih učilišta (Narodne novine, broj 24/2010), kojim se omogućava akreditacija novih i reakreditacija postojećih visokih učilišta po poboljšanoj sustavu koji je u potpunosti usklađen s Europskim standardima i smjericama. Ipak, neke od odredbi Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju još nisu usklađene s europskim standardima u tom području, posebice u pitanjima korištenja ishoda učenja, ECTS-a te sadržaja studijskih i izvedbenih programa. U predloženim izmjenama jasno se i konzistentno definiraju ta pitanja [15, p.4.].

2.2. Temeljne značajke osiguravanja kvalitete u visokom obrazovanju u Republici Hrvatskoj

Visoka učilišta u Republici Hrvatskoj izložena su međunarodnim kriterijima i postupcima osiguravanja kvalitete koji će uglavnom biti na višem stupnju obvezatnosti prihvaćanja i poštivanja. Stoga je važno sudjelovati u akademskim postupcima osiguravanja kvalitete, kao dobroj pripremi za puni ulazak u međunarodni evaluacijski i akreditacijski sustav temeljen na aktivnom i profesionalnom partnerstvu onih koji evaluiraju i onih koje se evaluira.

Republika Hrvatska je potpisom Bolonjske deklaracije preuzela obvezu provoditi Standarde i smjernice za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju (ESG). Standardima i smjericama razrađene su tri osnovne komponente sustava osiguravanja kvalitete: unutarnje osiguravanje kvalitete, vanjsko osiguravanje kvalitete i agencije za osiguravanje kvalitete. Predviđeno je da visoka učilišta provode postupke za unutarnje osiguravanje kvalitete, a periodično će se provoditi i vanjsko vrednovanje institucija. U tom smislu su izrađeni dokumenti i poduzete potrebne aktivnosti za poticanje i razvoj kvalitete u visokom obrazovanju. Temeljna misija Agencije za osiguravanje kvalitete je, prije svega, obavljanje aktivnosti u funkciji uspostave vanjskog sustava za osiguravanje kvalitete te usmjeravanje razvoja institucijskih mehanizama.

Pet ključnih elemenata koje trebaju sadržavati svi nacionalni sustavi za osiguravanje kvalitete postavljeni su u Berlinskom priopćenju, a odnose se na: unutarnje vrednovanje, vanjsku procjenu, uključenost studenata, objavljivanje rezultata i međunarodnu participaciju [1, p.5.].

Kod vrednovanja visokih učilišta uzimaju se u obzir opći dokumenti/programi potrebni za uređivanje znanstvenog i nastavnog rada na visokom učilištu te kvanti-

tativni i kvalitativni elementi koji obilježavaju rad visokih učilišta [16, p.1.]. Njihov sadržaj i kvalitetu prosuđuje stručno povjerenstvo za vanjsko vrednovanje visokog učilišta koje imenuje Nacionalno vijeće. Osiguravanje kvalitete je i u Hrvatskoj jedna od ključnih tema, posebice s obzirom na činjenicu da sustav visokog obrazovanja postaje fleksibilniji, broj studenata raste, a visokoobrazovne institucije se osnivaju posvuda gdje postoji potreba za visokim obrazovanjem. Zbog toga pitanje kvalitete i sustavno osiguravanje kvalitete postaje sve veći izazov svima koji imaju veze s visokim obrazovanjem te praktički uvjet održanja tradicionalnih visokoobrazovnih institucija.

Osiguravanje kvalitete za sada ima vrlo dobar trend koordinacije, interakcije i suradnje između svih EU agencija. Sustav osiguravanja kvalitete u Hrvatskoj zasad je vrlo blizu ili čak identičan miješanom (poludržavnom) sustavu koji nije posve nepoznat u pojedinim državama pa i članicama ENQA-e (Europske mreže za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju), krovne mreže europskog visokoobrazovnog sustava za kvalitetu [2] .

2.3. Usporedba sustava visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj i ostalih zemalja Europske unije

U europskim državama još uvijek postoji šarolikost modela za osiguravanje kvalitete koji su u primjeni; od evaluacije programa ili pojedinih predmeta, njihova ocjenjivanja, vrednovanja ili čak i akreditiranja do institucijskih evaluacija, provjere, vrednovanja ili akreditacije. Primjerice, Velika Britanija primjenjuje institucijske provjere i vrednovanje predmeta, Francuska institucijske evaluacije i akreditacije programa, a Finska institucijske provjere. Nizozemska i Njemačka provode akreditaciju programa i inspekcije [1, p.17.].

Glavni problem u izgradnji sustava za osiguravanje kvalitete u europskim državama leži u stupnju autonomije visokoobrazovnih institucija. Primjerice, u Velikoj Britaniji, Irskoj, Finskoj, Nizozemskoj, Danskoj i Austriji, gdje sveučilišta uživaju visoku razinu autonomije, sustavi su iznimno dobro razvijeni. S druge strane, primjerice, u Njemačkoj, Belgiji ili Grčkoj, gdje je autonomija sveučilišta još uvijek ograničena, izgradnja sustava napreduje znatno sporije. [1, p.13.].

Svrhu nacionalnog sustava za osiguravanje kvalitete, ipak, određuje struktura i veličina visokoobrazovnog sustava, stupanj razvitka kulture kvalitete te političko i kulturno okruženje.

Europa je danas najveći svjetski centar znanja. Tek se odnedavno počinje shvaćati da je riječ o golemom socijalnom kapitalu kojim se Europa do sada nije zajednički koristila. Jezične barijere i zatvorenost obrazovnih sustava u nacionalne granice bili su glavni razlozi što Europa nije iskoristila sve svoje konkurentne potencijale na svjetskom tržištu znanja.

Visoko obrazovanje u Velikoj Britaniji je složeno i raznoliko. Svaka ustanova iz tog sustava ima svoje jasne zadatke i svaka ističe različite čimbenike visokog obrazo-

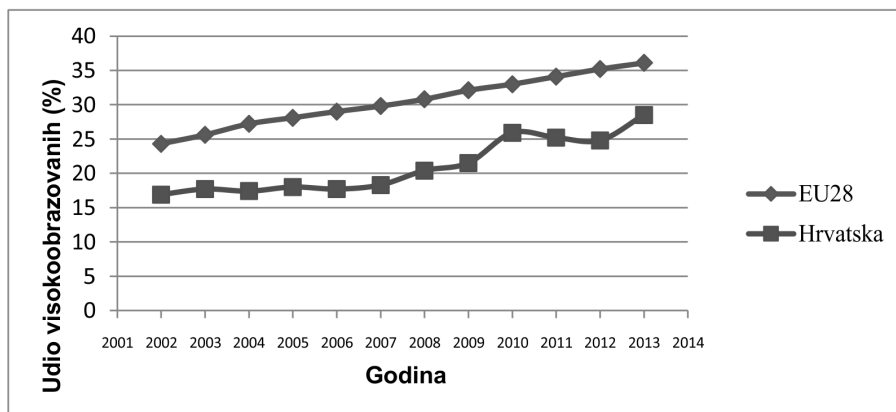
vanja. Upravo je zbog te raznolikosti, kao i zbog potrebe za objektivnom usporedbom ustanova visokog obrazovanja, u Velikoj Britaniji u upotrebi niz pokazatelja i mjera. Danas u Velikoj Britaniji, u visokom obrazovanju, sudjeluje 43 % osoba u dobi od 18 do 30 godina. Vlada želi doseći cilj od 50 % participacije u visokom obrazovanju, a poseban naglasak u proširivanju pristupa obrazovanju stavlja na omogućavanje sudjelovanja u visokom obrazovanju za niže društveno-ekonomske skupine i dijelove društva koji tradicionalno ne pohađaju sveučilišta.

Za postizanje toga cilja izdvojena su posebna sredstva koja se dodjeljuju sveučilištima u obliku poticaja za upis upravo spomenutih profila studenata. Što se tiče doprinosa gospodarskom rastu, strategija britanski visokoobrazovni sustav smješta u natjecateljsku utakmicu na svjetskoj razini - britanska su sveučilišta među najcjeljenijima u svijetu i vlada želi omogućiti sveučilištima, kako dostatna sredstva, tako i autonomiju u formuliranju razvojne politike kako bi se mogla natjecati s najjačima.

Studiranje u inozemstvu je teška odluka i velika žrtva, ali i neopisivo iskustvo za studenta. Broj internacionalnih studenata u Velikoj Britaniji prelazi brojku od 405 tisuća svake godine raste. Visoko obrazovanje u Velikoj Britaniji se sastoji od brojnih sveučilišta koja se sastoje od jednog ili više fakulteta ili škola. Sveučilište može imati više škola zaduženih za neko znanstveno područje, primjerice: University of St. Andrews, School of Economics and Finance ili više fakulteta primjerice: University of Oxford, Magdalen College [9]. Na fakultetima se, u pravilu, ne uči samo jedna znanstvena disciplina kao što je to, primjerice, slučaj u Hrvatskoj nego svaki fakultet izučava više znanstvenih disciplina, zapravo, fakultet predstavlja jednu studentsku zajednicu unutar sveučilišta.

Kada se uspoređuje kvaliteta visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj s kvalitetom obrazovanja u Europskoj uniji, može se reći da je Hrvatska ispod prosjeka zemalja Europske unije. S obzirom na to da je Republika Hrvatska tek nedavno ušla u Europsku uniju, zasigurno je potrebno određeno vremensko razdoblje u kojem se može očekivati povećanje rasta kvalitete obrazovanja.

Kao bitan pokazatelj poboljšanja kvalitete obrazovanja u Europi zajedno s Republikom Hrvatskom bio bi priznavanje diploma bez obzira gdje su stečene, isti uvjeti obrazovanja za sve studente u Europi, moderniziranje i opremljenost potrebnim uređajima svih fakulteta u Europi i drugo. Na grafikonu 1. prikazana je usporedba udjela visokoobrazovanih u dobnoj skupini od 25 do 35 godina Europske unije i Republike Hrvatske.

Grafikon 1. Usporedba udjela visokoobrazovanih u dobnoj skupini od 25 do 35 godina u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj

Izvor: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/themes> (24.06.2014.)

U razdoblju od 2001. godine do 2014. godine istražen je udio visokoobrazovanih u dobnoj skupini od 25 do 35 godina. Uspoređeno je 28 zemalja Europske unije s visokoobrazovanimima u Republici Hrvatskoj. U zemljama Europske unije bilježi se konstantan rast broja visokoobrazovanih dok se u Republici Hrvatskoj bilježi rast do 2010. godine, nakon čega slijedi stagnacija do 2012. godine te ponovno rast u razdoblju od 2012. do 2014. godine.

3. Bolonjski proces u funkciji osiguravanja kvalitete visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj

Hrvatska je Bolonjskom procesu pristupila 2001. godine te je sve do danas njegov aktivan sudionik. Svi studijski programi usklađeni su 2005. godine sa zahtjevima Bolonjskoga procesa, a svi studenti koji u Republici Hrvatskoj završavaju bolonjske studije dobivaju ECTS bodove te imaju pravo na dopunsku ispravu o studijima. Hrvatska aktivno provodi implementaciju i ostalih aktivnosti vezanih uz Bolonjski proces, a sustav osiguravanja kvalitete, koji je u Hrvatsku uveden 2009. godine, pružio je sveučilištima visoku razinu autonomije [10].

Prihvaćanjem Bolonjskog procesa, Republika Hrvatska preuzela je obvezu usklađivanja s Europskim prostorom visokog obrazovanja kroz: prihvaćanje sustava lako prepoznatljivih i usporedivih akademskih i stručnih stupnjeva, uvođenje dodatka diplomi radi bržeg i lakšeg zapošljavanja i međunarodne konkurentnosti, prihvaćanje jedinstvenog sustava triju ciklusa studiranja, uvođenje bodovnog sustava ECTS, promicanje mobilnosti studenata i nastavnika, uspostavu nacionalnog sustava praćenja i jamstva kvalitete te promicanje europske suradnje u tom segmentu.

3.1. Uvođenje e-učenja u funkciji osiguravanja kvalitete

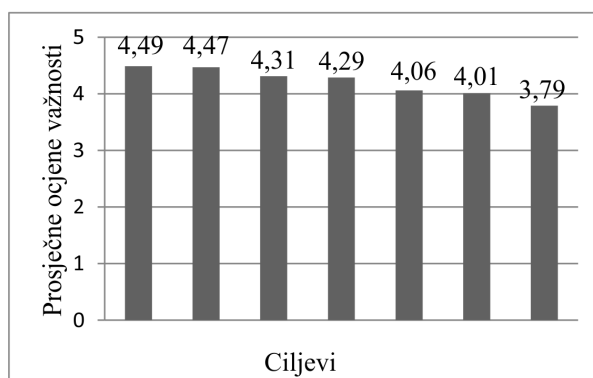
E-učenje je proces obrazovanja, učenja i poučavanja, uz uporabu informacijske i komunikacijske tehnologije, koja pri tomu pridonosi unaprjeđenju kvalitete toga procesa i kvalitete ishoda obrazovanja.

Danas je sveprisutna potreba, ali i želja da se unaprijedi kvaliteta i dostupnost različitih obrazovnih programa. Pri tomu je obrazovanje postalo cjeloživotnim procesom i potrebom pa se briga o dostupnosti i kvaliteti odnosi na sveukupni ciklus cjeloživotnog obrazovanja. Kvalitetna implementacija tehnologija e-učenja donosi niz prednosti u obrazovni proces i omogućava željeno novo, moderno i kvalitetno obrazovanje.

E-učenje kao takvo omogućava prilagodbu individualnim potrebama studenata, aktivno sudjelovanje i aktivnu ulogu, ažurnije obrazovne materijale, globalni pristup različitim obrazovnim sadržajima, više komunikacije nastavnik – student i student – student, timski rad, bolju iskoristivost vremena, samostalnu provjeru znanja studenata te kontinuirano mjerenje i praćenje napretka studenata.

U svrhu utvrđivanja važnosti sustava e-učenja, anketiranjem je provedeno istraživanje hrvatskih stručnjaka za e-učenje u visokom školstvu. Istraživanje je provedeno s ciljem sistematizacije znanja od stručnjaka na području e-učenja kao potpore u izradi strateških dokumenata uvođenja e-učenja. Anketa je bila strukturirana na način da obavi prikupljanje podataka potrebnih za izradu strateških dokumenata: ciljeva uvođenja e-učenja i prednosti uvođenja e-učenja.

Na grafikonu 2. prikazani su ciljevi uvođenja e-učenja na sveučilišta/fakultete.

Grafikon 2. Ciljevi uvođenja e-učenja na sveučilišta/fakultete

Izvor: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/47/clanci/1.html> (14.06.2014.)

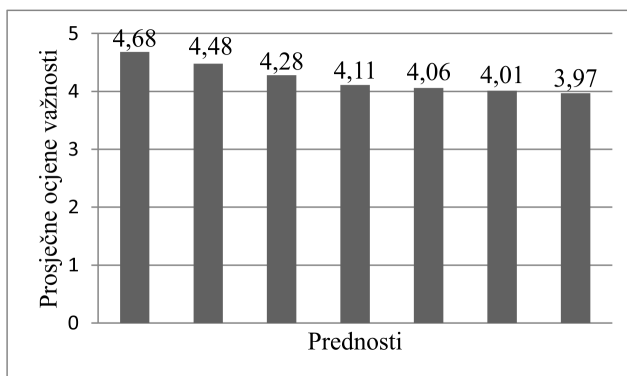
Na temelju provedenog istraživanja, dobiveni su sljedeći rezultati prikazani u prosječnoj vrijednosti pojedinog cilja uvođenja e-učenja:

- Unaprjeđenje kvalitete obrazovnog procesa i ishoda učenja ocijenjeno je s prosječnom ocjenom 4,49;

- Inovativnost i modernizacija sustava sveučilišnog obrazovanja ocijenjena je s prosječnom ocjenom 4,47;
- Osposobljavanje studenata za cjeloživotno učenje ocijenjeno je s prosječnom ocjenom 4,31;
- Bolji i širi pristup obrazovanju za potencijalne studente ocijenjen je s prosječnom ocjenom 4,29;
- Osiguranje izlaska na međunarodno tržište obrazovanja – internacionalizacija ocijenjeno je s prosječnom ocjenom 4,06;
- Osvremenjivanje infrastrukture i povećanje primjene ICT-a u sklopu sveučilišta/fakulteta ocijenjeno je s prosječnom ocjenom 4,01;
- Prilagođavanje europskim iskustvima i trendovima ocijenjeno je s prosječnom ocjenom 3,79.

Povećanje kvalitete obrazovnih procesa i ishoda učenja je cilj uvođenja e-učenja koji je dobio najveću prosječnu ocjenu od 4,49. Potreba za inovacijom i modernizacijom sustava sveučilišnog obrazovanja prepoznata je, također, kao vrlo važan cilj s prosječnom ocjenom 4,47 dok je prilično neobično da je potreba prilagođavanja europskim iskustvima i trendovima najlošije ocijenjen cilj.

Osim utvrđivanja osnovnih ciljeva, istraživane su i prednosti uvođenja e-učenja na sveučilišta/fakultete, što je prikazano u grafikonu 3.

Grafikon 3. Prednosti uvođenja e-učenja na sveučilišta/fakultete

Izvor: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/47/clanci/1.html> (14.06.2014.)

Iz grafikona 3. je razvidno da je istraživanjem utvrđeno sedam osnovnih prednosti uvođenja e-učenja na sveučilišta i fakultete. Kao najvažnija prednost s prosječnom ocjenom 4.68 ističe se mogućnost on-line pristupa nastavnim materijalima (pristupačnost znanja). Važne prednosti očituju se i u neovisnosti o vremenu i prostoru što je ocijenjeno prosječnom ocjenom 4.48, mogućnosti cjeloživotnog obrazovanja što je ocijenjeno s ocjenom 4.28, neovisnost o vremenu i prostoru (fleksibilnost učenja) s prosječnom ocjenom 4.11, mogućnost cjeloživotnog obrazovanja s prosječnom ocjenom 4.06, mogućnost cjeloživotnog obrazovanja s prosječnom ocjenom 4.01 i mogućnost cjeloživotnog obrazovanja s prosječnom ocjenom 3.97.

4.28, efikasnije korištenje vremena koje profesor i student imaju na raspolaganju s prosječnom ocjenom 4.11, kolaborativno učenje s prosječnom ocjenom 4.06, mogućnost prilagođavanja osobnom stilu učenja studenata ocijenjeno je s prosječnom ocjenom 4.01 te mogućnost objedinjavanja različitih medija za prijenos i prikaz informacija što je ocijenjeno s ocjenom 3.97.

Rezultati provedenog istraživanja ukazuju na visoko ocijenjene ciljeve i prednosti uvođenja e-učenja u području visokog obrazovanja. Značenje tog sustava posebno je izraženo u cilju unaprjeđenja kvalitete obrazovnog procesa i ishoda učenja te poticanja cjeloživotnog učenja i obrazovanja kao temeljnih procesa u cilju reforme visokog obrazovanja integriranog u Bolonjski proces.

3.2. Mobilnost studenata

Pojam studentske mobilnosti podrazumijeva ostvarivanje dijela studijskog programa (semestra, akademske godine) na stranom sveučilištu.

Učenje, studiranje, pisanje seminarskog ili diplomskog rada ili provođenje istraživanja u inozemstvu studentu omogućava stjecanja znanja, upoznavanje novih tehnologija, komunikaciju i izmjenu iskustava s ljudima iz različitih kulturoloških sredina.

Osim što pridonosi akademskom i osobnom razvoju pojedinog studenta, studentska mobilnost smatra se jednim od čimbenika koji pridonosi kvaliteti obrazovnog sustava i izgradnji Europe temeljene na znanju [14].

Mobilnost studenata može se realizirati u svrhu studijskog boravaka te kombinacije studijskog boravaka i stručne prakse. U akademskoj godini 2012./13. od ukupnog broja Erasmus studenata njih 79% mobilnost je ostvarilo u svrhu studija, a 21% u svrhu obavljanja stručne prakse [12].

Kao neki od ciljeva studijskih boravaka ističu se: stjecanje novih iskustava u području obrazovanja, jezika i kulture, promocija suradnje među visokim učilištima i njihova internacionalizacija, izgradnja visokokvalificiranog, stručnog kadra s međunarodnim iskustvom u obrazovanju, jednostavnije priznavanje razdoblja mobilnosti te prijenos bodova primjenjujući ECTS bodovni sustav [13].

Obavljanje stručne prakse omogućuje studentu prilagodbu specifičnim zahtjevima tržišta rada pojedinih zemalja unutar Europske unije, stjecanje specifičnih vještina te bolje razumijevanje ekonomije i društva određene države kroz radno iskustvo.

Europska komisija objavila je statističke podatke koji pokazuju da je u akademskoj godini 2012./13. oko 270.000 studenata – što je novi rekord – profitiralo od financijske potpore Europske unije namijenjene studiranju ili obavljanju prakse u inozemstvu. Studiranje na visokom učilištu i dalje je najpopularniji izbor, dok se petina studenata (njih 55.000) odlučila za praksu u tvrtkama. Najpopularnije destinacije za mobilnost su Španjolska, Njemačka i Francuska, a države koje šalju najveći broj studenata u odnosu na populaciju diplomanata su Luksemburg, Lihtenštajn, Finska, Latvija i Španjolska [12].

Hrvatska u programu Erasmus sudjeluje od 2009. godine s mogućnošću odlazne mobilnosti, a od 2011. može i primati strane studente na svoja visoka učilišta te je

na 3. mjestu po rastu mobilnosti: u akademskoj godini 2011./12. realizirane su 882 studentske razmjene, a u akademskoj godini 2012./13. 1124, što je porast od 27% u godinu dana. Istodobno je po broju primljenih stranih studenata Hrvatska na 30. mjestu (njih 701 je u akademskoj godini 2012./13. došlo u Hrvatsku na studij ili praksu), što je, ipak, odličan brojčani rezultat uzevši u obzir relativno nedavan ulazak u program Erasmus (riječ je o stranim studentima koji su u Hrvatsku došli u prvoj i drugoj godini kada je ta mogućnost otvorena za Hrvatsku), konkurenciju inozemnih visokih učilišta s dugogodišnjim sudjelovanjem u međunarodnim razmjenama (i do 27 godina!) te dugogodišnju suradnju visokih učilišta na razini EU. Najviše stranih studenata došlo je iz Poljske, Slovenije, Španjolske, Francuske i Njemačke. S druge strane, studenti hrvatskih visokih učilišta (kojih je akademske godine 2012./13. bilo više od 1.120) na razdoblje studija najradije odlaze u Austriju, Italiju i Njemačku, dok stručnu praksu najviše vole obavljati u Njemačkoj, Sloveniji i Španjolskoj [12].

Od ukupnog broja Erasmus studenata u akademskoj godini 2012./13. godini njih 67% realiziralo je mobilnost na preddiplomskoj razini, a tek 27% na diplomskoj razini pri čemu je prosječno vrijeme koje su proveli u inozemstvu bilo šest mjeseci.

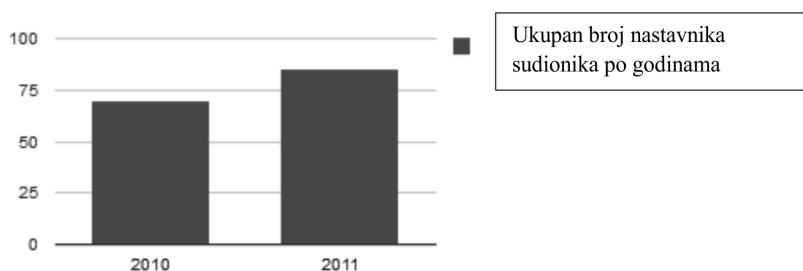
Strategija Europske komisije o modernizaciji visokog obrazovanja naglašava potrebu većih prilika za studente za stjecanjem vještina kroz studiranje ili praksu u inozemstvu. Europski cilj za sveopću studentsku mobilnost jest najmanje 20% do kraja desetljeća. Trenutačno se taj broj kreće oko 10%, uz potporu Erasmusa te drugih javnih i privatnih sredstava. Oko 5% studenata prima Erasmus financijsku potporu [12].

3.3. Mobilnost nastavnika

Mobilnost nastavnika važna je zbog stjecanja novih znanja i iskustava za studente koji ne sudjeluju u programima mobilnosti, razmjene iskustava iz područja metodike nastave te zbog poticanja visokih učilišta na povećanje broja kolegija i proširivanje njihova sadržaja. Osim toga, bitna je i za stručno usavršavanje nastavnika stjecanjem novih znanja i vještina koje su bitne za obavljanje aktivnosti na postojećem radnom mjestu.

Erasmus programom u akademskoj godini 2012./13. više od 52.600 članova akademskog i administrativnog osoblja primilo je Erasmus financiranje u svrhu podučavanja ili usavršavanja u inozemstvu. Iskustvo stečeno na taj način ne samo da pridonosi pojedincima, nego i kvaliteti podučavanja i učenja na razini njihove matične ustanove poslije njihova povratka. Oko 500 članova osoblja iz poslovnog sektora – što je povećanje od više od 20% u odnosu na prethodnu godinu – također je primilo Erasmus financijsku potporu za podučavanje na visokoškolskim ustanovama u inozemstvu, naglašavajući tako sve veći interes za usklađivanje obrazovanja i osposobljavanja s potrebama tržišta rada [12].

Na grafikonu 4. prikazan je broj nastavnika iz RH sudionika u Erasmus razmjenama.

Grafikon 4. Ukupan broj nastavnika iz RH sudionika u Erasmus razmjenama

Izvor: <http://www.statisticsforall.eu/maps-erasmus-teachers.php> (1.2.2015.)

Iz grafikona 4. može se zaključiti da je broj nastavnika koji su ostvarili mobilnost u 2011. godini porastao u odnosu na 2010. godinu sa 70 na 85 realiziranih razmjena. Kada je riječ o raspodjeli nastavnika s obzirom na razinu studija, njih oko 52% razmjenu je ostvarilo na razini preddiplomskog studija, 41% na razini diplomskog studija i 7% na razini doktorskog studija. Jezik koji se najčešće koristi na Erasmus razmjenama nastavnika je engleski jezik (83%), a zatim slijede talijanski i njemački jezik.

3.4. Priznavanje inozemnih obrazovnih kvalifikacija u Republici Hrvatskoj

Priznavanje razdoblja studija jest priznavanje razdoblja studija provedenog na inozemnoj visokoškolskoj ustanovi u svrhu nastavka visokoškolskog obrazovanja u Republici Hrvatskoj. Vijeće za vrednovanje inozemnih visokoškolskih kvalifikacija stručno je tijelo Agencije za znanost i visoko obrazovanje koje provodi vrednovanje inozemnih visokoškolskih kvalifikacija.

Ured za akademsko priznavanje osniva se na svakom sveučilištu, veleučilištu i visokoj školi radi obavljanja stručnih i administrativnih poslova za akademsko priznavanje inozemnih visokoškolskih kvalifikacija i razdoblja studija, sukladno općim aktima sveučilišta, veleučilišta i visokih škola. Ustroj, djelokrug i način rada Ureda propisuje se općim aktom sveučilišta, veleučilišta i visokih škola sukladno Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o priznavanju inozemnih obrazovnih kvalifikacija.

Vrednovanje inozemnih visokoškolskih kvalifikacija podrazumijeva procjenu razine, odnosno stupnja inozemne visokoškolske kvalifikacije pojedinca, koju daje Vijeće za vrednovanje inozemnih visokoškolskih kvalifikacija, odnosno u slučaju akademskog priznavanja stručno tijelo visokoga učilišta određeno statutom, na temelju kriterija koje utvrđuje Nacionalni ENIC/NARIC ured koji je izvještajni centar o akademskoj pokretljivosti i priznavanju inozemnih visokoškolskih kvalifikacija.

Pravo na priznavanje inozemnih obrazovnih kvalifikacija imaju hrvatski državljani, strani državljani i osobe bez državljanstva [17, p. 43.].

4. Zaključak

Osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju ključni je čimbenik reforme visokog obrazovanja i pretpostavka za stvaranje europskog prostora visokog obrazovanja. Prvi korak u reformi visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj učinjen je usklađivanjem preddiplomskih, diplomskih i stručnih studija u skladu s Bolonjskim procesom. Standardi i smjernice za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju u Republiku Hrvatsku uvedeni su 2009. godine donošenjem Zakona o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju. Ključni elementi koje trebaju sadržavati nacionalni sustavi za osiguravanje kvalitete su: unutarnje vrednovanje, vanjska procjena, uključenost studenata, objavljivanje rezultata i međunarodna participacija. Bitan pokazatelj poboljšanja kvalitete visokog obrazovanja u Europi je priznavanje diploma bez obzira gdje su stečene i isti uvjeti obrazovanja za sve studente u Europi. Uspoređujući udio visokoobrazovanih u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj u dobnoj skupini od 25 do 35 godina, može se zaključiti da Europska unija bilježi kontinuirani rast broja visokoobrazovanih promatrajući razdoblje od 2001. do 2013. godine dok istovremeno taj broj u Republici Hrvatskoj oscilira kroz promatrano razdoblje.

Kvalitetna implementacija tehnologija e-učenja u sustav visokog obrazovanja donijela je niz prednosti kao što su: mogućnost on-line pristupa nastavnim materijalima te neovisnost o vremenu i prostoru, a s ciljem unapređenja kvalitete obrazovnog procesa, ishoda učenja, inovativnosti i modernizacije sustava visokog obrazovanja. Republika Hrvatska sudjeluje u Erasmus programu mobilnosti od 2009. godine. Analiza podataka o studentskoj mobilnosti u Republici Hrvatskoj ukazuje na činjenicu o povećanju broja studentskih razmjena što ide u prilog cilju Europske unije o modernizaciji visokog obrazovanja kroz stjecanje novih znanja i iskustava studenata na inozemnim sveučilištima. Erasmus programom obuhvaćena je i mobilnost akademskog i administrativnog osoblja kao segment koji, također, bilježi porast, a u svrhu kontinuiranog stručnog usavršavanja i stjecanjem novih znanja i vještina.

Visoko obrazovanje i obrazovanje općenito, prepoznato je u političkom, društvenom i gospodarskom okruženju ključnim čimbenikom u razvitku Republike Hrvatske, čime Hrvatska slijedi europske trendove u naglašavanju važnosti obrazovanja. Izgrađeni sustav za osiguravanje kvalitete je temeljni uvjet za stvaranje integriranog europskog prostora visokog obrazovanja, priznavanje diploma i mobilnost ljudi u europskom prostoru rada.

Literatura

1) knjige

1. Lučin, P. 2007., *Osiguravanje kvalitete u Europskom visokoobrazovnom prostoru*, Nakladna zaklada za znanost, visoko školstvo i tehnološki razvoj Republike Hrvatske, Rijeka, p. 5., 8., 13., 17.
2. Havranek, J. 2007., *Uloga Agencije za znanost i visoko obrazovanje*, Agencija za znanost i visoko obrazovanje, Rijeka
3. Dolenc, D. 2006., *Bolonjski proces – put do europske diplome*; Prilog o reformi sustava visokog obrazovanja, Zagreb
4. Ivković, M. 2009., *Osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju*, Geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, p.2.
5. Lončar-Vicković, S. 2007., *Kvaliteta u visokom obrazovanju*, Nacionalna zaklada za znanost, visoko školstvo i tehnološki razvoj Republike Hrvatske, Rijeka
6. *Samoaanaliza Agencije za znanost i visoko obrazovanje*, 2010, Agencija za znanost i visoko obrazovanje, Zagreb

2) članci u časopisima

7. Kermek, D., Orehovački, T., Bubaš, G. 2007., *Procjena i unapređenje kvalitete u e-obrazovanju*, Zbornik radova stručno - znanstvenog skupa "E - obrazovanje", Varaždin, Hrvatska, p. 169 - 177.

3) internetski izvori

8. www.azvo.hr/hr/kvaliteta
9. <http://www.manager-magazine.com/index.php/fakultet/100-studiranje-u-inozemstvu-velika-britanija> (15.06.2014.)
10. <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2268> (31.01.2015.)
11. <http://www.unizg.hr/suradnja/medunarodna-razmjena/razmjena-studenata/> (24.02.2015.)
12. <http://mobilnost.hr/nio.php?o=725>
13. <http://www.mobilnost.hr/index.php?id=129> (31.01.2015.)
14. http://international.unizg.hr/medjunarodna_suradnja/mobilnost_studenata (31.01.2015.)

4) ostali izvori

15. Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, 2012., Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Zagreb, p. 2, 4.
16. Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje, 2008., Izvješće o radu Nacionalnog vijeća za visoko obrazovanje u 2007. godini, Republika Hrvatska, Zagreb, p. 1.
17. Bolonjski proces, Informacije za gospodarstvo, Tempus Project: Furtherance of Bologna Promotion in Croatia (Further Bologna), Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, 2008.

Zorica Predojević, Ines Kolanović

Higher Education Quality Assurance in the Republic of Croatia

Abstract

Reform of the higher education system has been induced by the requisite creation of a unique European area of higher education, aimed at the development of a new dimension of the European society and knowledge. As a part of the reform, adequate measures were undertaken and new quality assurance and development mechanisms were implemented. The basis for consolidation and implementation of quality assurance in the Republic of Croatia is the Bologna Declaration, with Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area being the fundamental document concerning quality assurance within the context.

The objective of this work is to show the importance of the Bologna process in the function of higher education quality assurance in the Republic of Croatia as the fundamental mission in the development of knowledge society and economy as a whole. In this accordance, the aim of this work is to show the progress followed in the implementation of the Bologna process through promoting students' and educators' mobility, setting up the quality monitoring system and pursuing European cooperation.

Key words: quality assurance, higher education, the Bologna process